

II. HOMILIJA MONS. MARIJANA OBLAKA, ZADARSKOG NADBISKUPA

SUODNOS VJERE I KULTURE

Uzoriti gospodine kardinale, draga braćo u biskupstvu i svećeništvu!

„Kršćanstvo i kultura”, tema ovogodišnjega Teološko-pastoralnog tjedna, toliko je bogata da je nijedan naučni ni pastoralni skup ne može iscrpsti. Kršćanstvo i kultura se prožimaju, izmjenično darivaju i međusobno jedno drugo obogaćuju.

Tko da ne zapazi da kult i kultura imaju isti pojmovni i jezični korijen?! Korijen im znači uzgajati, njegovati, obrađivati, oplemenjivati, trsiti se, poštovati, častiti. Korijen se razgranao u više grana, od materijalnoga do duhovno-svetoga. Kult je usmjeren prema Bogu. Kultura prema čovjeku. Zadržavajući svaki svoju autonomiju uvijek oboje ostaju u međusobnoj povezanosti (GS 59). Najvećma se međusobno sastaju kada na vanjski način, u nebrojenim oblicima života, očituju znanje uma, dobrotu srca i molitvu duše.

Jedan antropolog napisao da „kultura” ostaje među onim što je najteže definirati. Znanstvenici donose stotinjak definicija kulture (G. Contanzo, *Costruzione dell'uomo. Elementi di antropologia culturale*, Roma, 1970, 25–32). Drugi vatikanski sabor u pastoralnoj kontituciji „*Gaudium et spes*” ovako opisuje kulturu:

„Općenita riječ 'kultura' označuje sve ono čime čovjek izgrađuje i razvija mnogostruke svoje duševne i tjelesne darove te nastoji da spoznajom i radom sebi podvrgne svijet; čini sve čovječnijim društveni život, i to u obitelji i u cijelom građanskom društvu, moralnim napretkom i napretkom institucija; konačno, tokom vremena izražava, saopćuje i čuva u svojim djelima velika duhovna iskustva i težnje da služe napretku mnogih, dapače i cijelog čovječanstva” (GS 53).

Isti sveti sabor govori o suodnosu kršćanstva i kulture ovako: „Između poruke spasenja i kulture postoje mnogostruke veze. Bog je, naime, objavljujući se svome narodu sve do svog punog očitovanja u utjelovljenju Sina, govorio na način koji je odgovarao kulturama različitih vremena” (GS 58).

Budući da čovjek na način svoga kulturnog kruga misli, osjeća, reagira, moli, neophodno je da se vjera utjelovi u svaku kulturu. Inkulturacija je put da Bog dohvati svakog čovjeka u njegovoj intimi i njegovom djelu. Inkulturacija vjere je započela s Objavom. Evanđeosku inkulturaciju je naredio sam Krist Gospodin. „Idite i učinite sve narode mojim učenicima!” (Mt 28,19; Mk 16,15). Kršćanska

se inkulturacija počela događati od prvih Duhova, kada raznoliki narodi potvrđiše „svi mi čujemo ih gdje našim jezicima govore o veličanstvenim Božjim djelima” (Dj 2,11). Kršćansku je inkulturaciju vrlo zapaženo nastavio Pavao, apostol naroda. Prosljedili su je Oci, sabori, teolozi. Naša kršćanska terminologija zajedno s liturgijskom znakovitosti dobro su utemeljene na grčko-rimskoj kulturi. U suodnosu vjera-kultura neprocjenjive su zasluge sv. Benedikta, oca zapadne kulture i zaštitnika Evrope. Sveta solunska braća, sv. Ćiril i Metod, suzaštitnici Evrope, blagosloveli su slavenske narode, posebice nas Hrvate, skladom vjere i kulture. Glagoljica nam je omedašila ne samo početke naše pismenosti nego nas je na ugroženim žalima našega Jadrana sačuvala kao narod hrvatski, hrvatskim jezikom u svetom bogoslužju. I novovjeki misijski napor Crkve protkan je elementima afričke, američke, azijske kulture i pučke pobožnosti.

Sveti Otac Ivan Pavao II, svjestan suodnosa vjere i kulture, utemeljio je Vijeće za kulturu (20. svibnja 1982). Prvi je u svojoj rimskoj biskupiji imenovao jednoga biskupa odgovornoga za kulturu. Ne bi trebalo čekati na formalnu smjernicu Svete Stolice. Predviđam da neće dugo proći i da će ona naići, da svaka Biskupska konferencija i svaka dijeceza imenuju odgovornoga za kulturu. Na semaforu je već zeleno svjetlo!

Suodnos između vjere i kulture izvanredno je izrekao prošlogodišnji božićni broj francuskoga katoličkoga dnevnika „La Croix”, sav satkan na misao „L’art passage de Dieu” – „Umjetnost Božji prolazak” (La Croix, 25–26. prosinca 1984). Da, kultura je Božji prolazak!

Suodnos vjere i kulture je na način kvasca. Opet navodim „Gaudium et spes”. „Kristovo evanđelje obnavlja život i kulturu svakog čovjeka, a suzbija i otklanja zablude i zla koja proizlaze iz trajno, prijeteće zavodljivosti grijeha. Ono neprestano pročišćava i uzdiže moral naroda. Ono nadzemaljskim darovima iznutra oploduje, učvršćuje, usavršava i u Kristu obnavlja vrline i talente svakoga naroda i doba. Crkva već time što ispunja svoje poslanje unapređuje i pridonosi kulturi i civilizaciji, a svojim djelovanjem, pa i liturgijskim, odgaja čovjeka za unutarnju slobodu” (GS 58).

André Malraux, francuski književnik i političar, osjećajući svu muku sadašnjeg vremena, reče: „Le XXI siècle sera religieux ou il ne sera pas” – 21. stoljeće će biti religiozno, ili ga neće biti” (La Croix, 25–26. prosinca 1984, 8).

Od uopćenih misli o suodnosu vjera-kultura moramo se spustiti stepenicama u svakidašnje. Svima nam je znano koliko je u našem hrvatskom narodu, i svima narodima svijeta, vjera obogatila i neprestano obogaćuje kulturu: pisanjem i zidanjem, dlijetom i kistom, glazbom i vezom; u svakom metalu i materijalu. Među pronositeljima naše vjere i kulture u Hrvatskoj, među stvaraocima, nadahniteljima, utemeljiteljima, podupirateljima, dobročiniteljima, znanim i neznanim, koliki vjernici, svećenici, biskupi. Naše duhovne oaze redovito su i žarište naše kulture. Koliko li svjedočanstva vjere i kulture u bibliotekama, riznicama, muzejima, stalnim izložbama naših župa, samostana, dijeceza! Ne usuđujem se spomenuti ni jedno ime. Litanije bi bile duge, duge i nepotpune!

Naša nas svećenička služba neprestance obvezuje spajati sveto i lijepo, milosno i dobro, Božje i ljudsko, duhovno i svjetovno, vidljivo i nevidljivo. I rijetko se pred

ikoga čovjeka kao pred svećenika postavljaju u praksi toliki zahtjevi vjere, kulture, umjetnosti, ukusa, izbora, odlučivanja, odgovornosti u odgoju, svetome bogoslužju, građenju i obnavljanju bogoslužnih prostora, u ophođenju i nastupu.

Da li smo na visini zadatka u ovome pluralističkom vremenu? Doprimosmo li u poslanju vjere i rastu naše kulture, prvenstveno što je nama specifično, one duhovno-religiozno-pastoralne iz koje klija veće očovječenje i nadahnuto stvaralaštvo na svim poljima duha, znanja i umijeća?

Možemo li na sebe i naše hrvatske prilike primijeniti ovaj sud prof. Jaceka Wozniakowskoga, povjesničara, stručnjaka za crkvenu umjetnost, suradnika krakovskoga katoličkog tjednika „Tygodnik Powszechny”: „Kulturna razina svećenika odgovara samo osrednjem kulturnom nivou njegovih župljana. To nije dosta. Trebalo bi da budući svećenici za vrijeme svoga školovanja budu poučeni u umjetnosti, da se susretnu sa slikarima i glazbenicima. Neki tečaj nije dosta. Naobraženi svećenik povlači u svoju brazdu tisuće ljudi i odgaja ih za lijepo. Uostalom, umjetnost je jedna od najboljih mogućih putova katehizacije. Doista je šteta da Crkva zanemaruje taj pastoralni vid u Poljskoj” (Le Croix, 25–26. prosinca 1984. 11).

Doista, „kultura nije privjesak bez koga se može”, napisao je nedavno De Santis u članku „Kultura i liturgija” (Nuovo Dizionario di Liturgia, Roma, 1984, 342).

Zato nam je, draga braćo u biskupstvu i svećeništvu, dužnost svednevice svojim svećeničkim životom i poslanjem ostvarivati i primjenjivati današnje Isusovo evanđelje o talentima (Mt 25,14–30). Spajajući vjeru i kulturu dužnost nam je primljene talente podvostručiti, umnažati. Poruka današnjega prvog čitanja, iz 2 Petrove, sažima nam poruku ovogodišnjega Tjedna ovim poticajima:

Uložite svu revnost da s vjerom spojite znanje i kulturu. A na vjeru i kulturu sv. Petar ujedinjuje kao u jedan grozd: poštenje, uzdržljivost, postojanost, bratsku ljubav. I tko to posjeduje, ne ostaje ni besposlen ni бесплодан u pravoj spoznaji našega Gospodina Isusa Krista. Komu to nedostaje, on je slijep i kratkovidan. Zato, braćo moja, govorim riječima Petrovim a glasom ovoga Tjedna, nastojte to ozbiljnije da u vlastitu korist vjerom i kulturom učvrstite svoj poziv i izbor. Radeći tako, sigurno nećete nigda pasti! Tako će vam se pružiti sve što je potrebno za ulazak u vječno kraljevstvo našega Gospodina i Spasitelja Isusa Krista (usp. 2 Pt 1,5–11).

Ne preostaje nam, braćo, drugo nego činiti ovo što je sv. Bernard govorio svojim monasima: „Cijediti med iz kamena i ulje iz stijene tvrde” (La Croix, 25–26. prosinca 1984, 9).

To je naše trajno i milosno svećeničko poslanje na poprištu vjere i kulture.